

De aanstellingsakte voor Carolus Crol tot schout van Ophoven en Geistingen, 1651

Rombout Nijssen

Een Luikse oorkonde

In 1999 verhuisde het Maastrichter gemeentearchief naar een nieuw onderkomen in het *Centre Céramique*. Bij die gelegenheid vond een grootschalige herverpakingsoperatie van archieven en collecties plaats, waarbij een aantal archivalia werd aangetroffen die niet in Maastricht thuishoren. Enkele bescheiden die op België betrekking hebben, werden in 2001 aan het Rijksarchief in Hasselt overgemaakt en zijn daar ondertussen in de collecties opgenomen.

Eén van de opmerkelijkste stukken uit deze overdracht is een aanstellingsakte of commissiebrief voor een nieuwe schout van Ophoven en Geistingen ⁽¹⁾. Beide dorpen deelden destijds één schepenbank, die werd voorgezeten door een schout. Omdat de schepenbank tot het Luikse vorstelijk domein behoorde, had de bisschop van Luik als graaf van Loon het recht om er de schout en de schepenen aan te stellen. De gelukkige was Carolus Crol, die in deze akte Charle Crool genoemd wordt. Zijn aanstelling dateert van 31 januari 1651, en een aantekening op de achterkant van de oorkonde leert ons dat de commissiebrief op 11 februari 1651 door het Luikse Officie voor het Zegelrecht (*Office du scel des graces*) aan de begunstigde afgeleverd werd.

De oorkonde is op perkament geschreven en meet circa 38 bij 23,5 cm. De onderkant van het perkament is teruggeplooid en het zegel is met een perkamenten zegelstaart door de plooï aan de oorkonde vastgemaakt.

Zij is door Maximiliaan Hendrik van Beieren (bisschop van Luik van 1650 tot 1688) persoonlijk ondertekend en draagt voorts de handtekeningen van de Luikse kanselarij-medewerkers Groisbeeck, C. Foullon en F. Prudhomme.

⁽¹⁾ De oorkonde werd opgenomen in de *Verzameling oorkonden van Ophoven en Geistingen*.

Schout Carolus Crol

Carolus Crol volgde schout Cornelius van Randenraedt op. Op 15 februari 1651 legde Crol zijn aanstellingsbrief aan de schepenbank van Ophoven en Geistingen voor, die daarvoor in extraordinaire vergadering, een vergadering buiten haar gewone agenda, was bijeengekomen. De aanstellingsbrief werd door de schepenen onderzocht en deugdelijk bevonden, waarop de schepenen hun nieuwe schout de eed afnamen. De secretaris die de eedaflegging in het rolregister registreerde, liet een bladzijde open om later de eedformule die de nieuwe schout uitsprak in te schrijven, maar helaas bleef dat blad onbeschreven ⁽²⁾.

In zijn aanstellingsbrief werd zijn voornaamste taak omschreven als *recht ende justicie* [doen] *den parteyn sulcx versoeckende*. De schout moest er met andere woorden over waken dat aan eenieder die daarom verzocht recht gedaan werd. Eén aspect van zijn taken werd nader omschreven: het opstellen van een driemaandelijks verslag aan de Geheime Raad, de regeringsraad van de prins-bisschop, over de criminaliteit in zijn ambtsgebied, en meer bepaald over misdrijven die met een lijfstraf of met verbanning moesten gestraft worden. Voor zijn werk zou hij dezelfde *profeijten, eeren ende preeminentien* krijgen *als het selfste officie van audts toestaen*. Hij zou dus op dezelfde wijze verloon worden als dat vanouds met zijn voorgangers het geval was. Indien de rentmeesters van de bisschop of andere vertegenwoordigers van de vorst, op zijn diensten beroep zouden doen, dan mocht hij hen daarvoor niets aanrekenen. Jaarlijks moest hij aan het Officie van het Zegelrecht een *pensioen* betalen, dat op 11 februari 1651 werd vastgesteld op 2 Rijns gulden per jaar. Tot slot vermeldt de tekst van de aanstellingsbrief dat de bisschop zich het recht voorbehield de aanstelling te *wederroepen*, of Crol weer uit dit ambt te ontzetten, wanneer hij dat nodig vond.

Carolus Crol werd op 27 januari 1680 voor het laatst met naam genoemd in het rolregister van de schepenbank van Ophoven en Geistingen ⁽³⁾. Wellicht bleef hij in dienst tot aan zijn overlijden op 8 april 1680. Crol werd in zijn woonplaats Maaseik, in de kloosterkerk van de minderbroeders, begraven ⁽⁴⁾. Als schout van Ophoven en Geistingen werd hij opgevolgd door Hendrik Fostiers, die vanaf 26 juni 1680 in het gichtregister van de schepenbank als schout vermeld wordt ⁽⁵⁾.

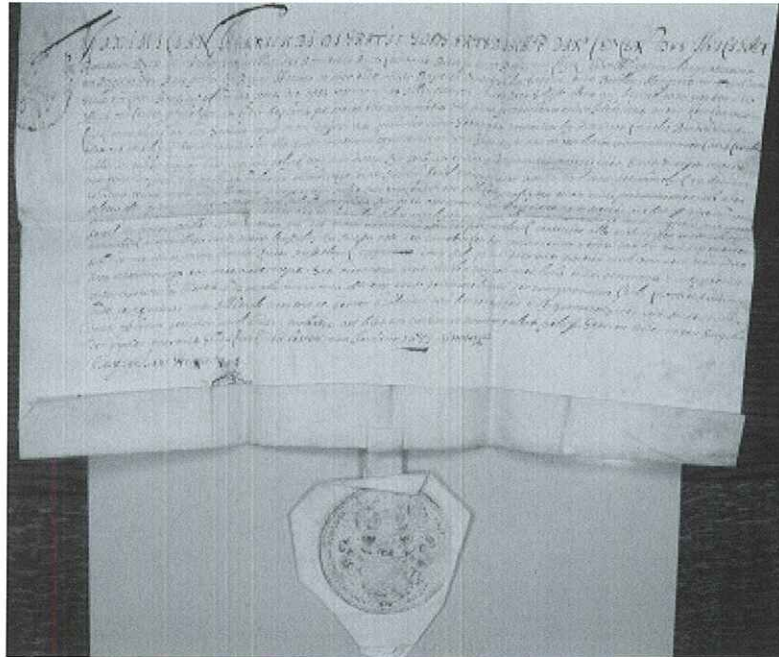

⁽²⁾ Rijksarchief Hasselt, *Archief van de schepenbank van Ophoven en Geistingen*, nr. 8.

⁽³⁾ Rijksarchief Hasselt, *Archief van de schepenbank van Ophoven en Geistingen*, nr. 11.

⁽⁴⁾ Rijksarchief Hasselt, *Verzameling parochieregisters*, nr. 565, fol. 764 v°.

⁽⁵⁾ Rijksarchief Hasselt, *Archief van de schepenbank van Ophoven en Geistingen*, nr. 20, fol. 25 r°.

Rombout Nijssen

Een opmerkelijk zegel

In de Middeleeuwen, en tot in de 17de eeuw, werden oorkonden in de regel op perkament geschreven, en voorzien van een uithangend wassen zegel, op een zegelstaart van perkament of van lint. Vanaf de 17de eeuw, en zeker in de 18de eeuw, werd veel gebruik gemaakt van papier om oorkonden op te stellen, hoewel ook perkament in gebruik bleef. Een oorkonde op papier werd voorzien van een opgedrukt zegel: op de oorkonde werd was of lak aangebracht, daarop werd een blaadje papier gelegd, en tot slot werd het zegel doorheen het papier in de was of lak gedrukt.

De commissiebrief voor schout Carolus Crol is van een type dat in die periode algemeen gebruikelijk was bij de Luikse bisschoppelijke kanselarij. Het gaat om een perkamenten oorkonde, voorzien van een uithangend zegel dat aan beide zijden beschermd werd met papier, en dat met een perkamenten zegelstaart, die door de was is aangebracht, aan de oorkonde werd vastgemaakt. Deze zegelmethode leidde in dit geval tot goed resultaat. Het zegel heeft de eeuwen goed doorstaan, en is nog even goed leesbaar als in 1651.

Het zegel toont het wapenschild van Maximiliaan Hendrik van Beieren, omringd door het randschrift: *MAXIM. HENR. BAVAR. DUX. EPS. LEOD. DUX. BULL. M. FRANCI. CO. LOSS.*: Maximiliaan Hendrik, hertog van Beieren, bisschop van Luik, hertog van Bouillon, markgraaf van Franchimont, graaf van Loon.

Bijlage: tekstuitgave van de commissiebrief voor Carolus Crol, schout van Ophoven en Geistingen

Maximiliaan Henrich bi di Gratie Gods Ertsbischop van Ceulen des Heilichen Roemschen Rijcx, deur Italien Erts cancellier, des Roomschen Rijcx Ceurvorst, Bischop ende Prince van Luijck ende Hildesheim, Administrateur tot Bergtesgaden, Paltsgrave bij Rhijn, Hertogh in over ende neder Baijeren, Westphalen, Engeren ende Bouillon, Marcgrave van Franchimonts, Grave tot Loon, Horne etc. Allen die geene die dese tegenwordige sullen sien oft hoeren lesen saluijt, alsoe wij begeren te versien tot die officien ons landts, gequalificeerde ende bequame persoenen tot conservatie van onse gerechticheden ende jurisdictie onser kercken van Luijck, namentleijck tot het scautet ampt onser dorpen van Ophoeven ende Gestingen, vacerende bij die doet Cornelis Bandenraedt, ende ons gansenleijck betrauwende in het goedt verstandt, experientie ende capaciteijt van onsen lieven ende getrauwen Carle Crool, hebben den selven gegeven ende gegunnt, gelijk wij mits desen sijn gevende ende gunnende, het voorscreven scautet ampt onser voersijde dorpen,

---

Rombout Nijssen

---

hem gevende volmacht, autoriteit ende special bevel voerscreven officie wel ende getrauwelijck te bedienen, te administreren, recht ende justicie den partij sulcx versoeckende, tot sulcken profeyten, eeren ende preminentien als het selfste officie van audts toestaen, des sal hij gehauden sijn onse officieren ende rentmeesters in saecken ons betreffende te dienen sonder te heijtschen eenige rechten, ende oock te betaelen sulcx iaerlijcx pensioen als hem voerscreven is inden register van onsen seegel der gratien, willen ende verstaen ock dat onsen voerscreven officier persoeneijck aenteecken alle misbruijcken ende delicten namentleijck moetwillige ende vreedde leijffeijck straffe oft den eerrelijcken ban verdienende, ende dat hij van drij maenden tot drij maenden in onsen Secreten Raedt scrifteleijck rapport doen sal, op dat daer inne versien mach worden. Duerende dese tegenwordige tot onse wederroep. Soe ordonneren ende bevelen wij aen onse lieve ende getrauwe die scepenen onser voerscreven justitie, ende aen alle andere onse officieren ende gerichtens luiden den voergenoemden Carle Crool te hauden ende te reputeren voer sulcken als voerseijt is, gedoen hebbende den behoerleijcken ende gewoeneleijcken eedt, sonder hem te doen oft laeten gescieden eenich hinder, turbatie oft blet ter contrarien, want ons alsoe gelieft. Gegeven onder onsen seegel der gratien inne onse Stadt Ludick den lesten van januario 1651. [Getekend:] Groisbeeck.

[Getekend:] *Maximilian Henrich.*

[In de plooi staat:] *Commissie van het scautetampt van Ophoven ende Gestingen voer Carle Crool.*

[Getekend:] *C. Foullon.*

Achterzijde:

La presente commission est registree et scellee en l'office du scel des graces de son Altesse serenissime a charge de pajer par le pourveu au profit dicelle une pension annuelle de deux florins d'or de Rhin ou leur vrai valeur aux jours despayements don't le premier escheyera au jour de la Purification Notre Damme que lon comptera mil six cent cinquante et deux et ainsy consecutivement d'an en an, ce onsieme de febvrier an mil six cent cinquante un.

[Getekend:] *Fran. Prudhomme.*

Adres van de auteur:

Rijksarchief
Bampslaan 4
3500 Hasselt